

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2005 m. gegužės 19 d.

Nr. 20 (653)

Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną Šakių r. Lekėčių parapijos bažnyčioje, apkaišytoje Sekminiu beržais, už Tėvynę gynusius brolius – gyvus ir kritusius nuožmiose kovose su laisvės viltimi – šv. Mišias aukojo kunigas G. Marcinkevičius. Lietuvos himnų jų garbei giedojo čia susirinkę Laisvės kovų dalyviai, buvę tremtiniai, politiniai kaliniai, partizanų artimieji ir svečiai. Miestelio aikštėje, prie paminklo Lekėčių krašto partizanams, Žalgirio rinktinės kovotojams, žuvusiems už Lietuvos laisvę 1945–1952 m., šventės dalyvius pasitiko tautiniai drabužiais pasipuošę Lekėčių vidurinės mokyklos mokiniai ir Kultūros namų vedėja V. Brazaitytienė.

(keliamas į 5 psl.)

Amžinai gyvi laisvės idėja

Prie paminklo Lekėčių krašto partizanams Laisvės kovotojus sveikina mokiniai

Dėl Antrojo pasaulinio karo veteranų paskleisto šmeižto

LLK sajūdžio, LPKTS, LPKTB, LPKS, LLK sąjungos ir Lietuvos Sajūdžio jungtinės tarybos pareiškimas

Laisvoje, nepriklausomoje Lietuvoje gyvename jau 15 metų. Paskutinis okupacinės kariuomenės kareivis Lietuvą paliko prieš 12 metų. Lietuvos Respublikos įstatymais yra pašmerkta su okupantu kolaboravusi komunistų partija, o sovietinės represinės struktūros – MGB, KGB, stribai ir kitos – pripažintos nusikaltėliškomis organizacijomis.

Tuo tarpu Lietuvos partizanams pripažintas LR karių savanorių statusas. Jiems skiriama nors mažos, bet garbingos I laipsnio valstybinės pensijos. Tauta juos gerbia už pasiaukojamą kovą dėl Laisvės. Žuvusiems partizanams atminti statomi paminklai visuomenės ir valstybės lėšomis.

Tačiau kartais buvę partizanai, Laisvės kovų dalyviai ir šiandien pašiunta lyg vis dar gyvenantys okupuotoje, "tarybų" Lietuvoje. Jie užgauliojami ir šmeižiami buvusių kolaborantų – komunistų partijos sekretorių, stribų, KGB agentų ir rezervininkų.

Taip vėl atsitiko gegužės 8–9 dienomis, minint Antrojo pasaulinio karą pabaigos 60 metų sukaktį. Pasi-

naudojė jiems suteiktomis oficialių renginių tribūnomis, radio ir televizijos eteriu, kai kurie karo veteranai šmeižė ir užgauliojo partizanus, LR Prezidentą, žemino ir nieko Laisvės kovas ir iškovotą Lietuvos Nepriklausomybę. Tvirtino esą nebuvo jokios okupacijos. Aukštino Sovietų sąjungą, sovietinę armiją ir Sovietų sąjungos komunistų partiją už pastangas įtvirtinant Lietuvoje okupaciję valdžią ir totalitarinį komunistinį režimą.

Lietuvos valdžios atstovai, dalyvavę minėjimo renginiuose, niekaip nereagavo į valstybę ir jai lojalius piliecius giliai įžeidžiančius užgaulionimus ir šmeižtą.

Protestuojame prieš neteisingus, neleistinus šmeižtus ir užgauliojimus. Manome, kad juos viešai skelbė karo veteranai nėra lojalūs nepriklausomai Lietuvos valstybei ir kad jie akivaizdžiai negerbia Lietuvos Konstitucijos ir įstatymų.

Kreipiamės į LR Generalinę prokuratūrą reikalaudami atlikti tyrimą ir šmeižikams išskelti baudžiamasias bylas, kaip numato Lietuvos Respublikos įstatymai.

Gegužės 15 d., minint Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną, šešios patriotinės, daugiausia Laisvės kovų dalyvius: politinius kalinius, tremtinius ir partizanus, vienjančios organizacijos pareiškė esančios pasipirkintinios dėl Antrojo pasaulinio karo veteranų paskleisto šmeižto. Gegužės 8–9 dienomis vykusiu Antrojo pasaulinio karo pabaigos minėjimui, radio ir televizijos laidų metu karo veteranai teigė, kad Lietuva nebuvo okupuota.

E.Jakilaičio laidoje "TV forumas" karo veteranus vienjančios organizacijos atstovas K.Banevičius pareiškė, kad Lietuvos partizanai – tai nesusipratę "kaimo berneliai", miškuose slėpęsi dėl to, kad neitų į sovietų armiją. "Nelabai jie ten susigaude aplinkoje", – teigė K.Banevičius. Skaitydamas iš anksto parengtus užrašus, jis Lietuvai skleidė seną sovietinės propagandos išpopularintą versiją, neva Lietuvos partizanai "bobutes, vaikus žudė, talžė juos į sienas". Anot jo, partizanai tik slapstėsi miškuose, laukdamai pagalbos iš Amerikos.

Tuo karo veteranų atstovas neapsiriboję. Jis pareiškė pasisakąs už tai, kad Lietuvos Prezidentas Valdas Adamkus gegužės 9-ąją nevyktų į

Numeryje skaitykite

4 Saugumo komiteto ataskaita apie 1948-ųjų trėmimą Lietuvoje

5 Daugelį šalies gyventojų, ypač tėvus, pedagogus piktina laidos, kuriose propaguojama agresija, žiaurumas, smurtas, nepagarba senatvei, moteriai

7 Paminėtos pirmų Joniškio krašto partizanų žūties 60-osios metinės

Gegužės 21 d. (šeštadienį) 13 val. Kauno Santakos parke – Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės diena

Ingrida VĒGELYTĖ

Dar kartą apie "sovietinės propagandos recidyvus laisvės sąlygomis"

Maskvos iškilmes, kadangi jis kovojo "ne toj pusėj, jo uniforma buvo kitoka". Dėl to jam būtu nemalonu Lietuvos Prezidentą matyti Maskvoje.

Minėtos organizacijos sunerimusios dėl to, kad valstybės institucijos nesureagavo į viešus užgauiliojimus Laisvės kovų dalyvių bei Lietuvos Respublikos Prezidento atžvilgiu.

Tenka sutikti su politologu žurnalistu R.Valatka, susirūpinusiu istorine visuomenės savimone, kad "aiškiai per didele" visuomenės dalis laisvos Lietuvos gyvavimo laikotarpiu taip ir nesugebėjo suvokti tikrosios naujuju laikų Lietuvos istorijos.

Iš tiesų tas R.Valatkos pasipirkintinas yra pagristas, tačiau šio reiškinio priežasčių paieškos nėra išsamios: R.Valatka teigia, kad moksleiviai Lietuvoje vis dar mokomi kosmetiškai pakoreguotos sovietinės istorijos. Lietuvoje buvo išleista daug knygų, prisiminimų, istorijos veikalų, pasakojančių tikrąj Lietuvos istoriją. Laisvoje visuomenėje kiekvienas laisvas pasirinkti informacijos šaltinių savo žinioms gilinti. Tačiau pasekime ir dabar gyvuojančių sovietinių mitų apie "liaudies priešus" – partizanus ištakas.

(keliamas į 2 psl.)

Dar kartą apie "sovietinės propagandos recidyvus laisvės sąlygomis"

(atkelta iš 1 psl.)

Dokumentų rinkinyje "Lietuvos partizanų Tauro apygarda (1945–1952 m.)" Nijolė Maslauskiene pasakoja, kaip numalšinus organizuotą ginkluotąjį pasipriešinimą okupantui, sovietinė istoriografija mėgino nuslėpti svarbiausiajį Laisvės kovų tikslą – atkurti Lietuvos neprieklausomybę, iškreipti kovos turinį ir pobūdį. Pasak autorės, tuo tikslu 1958 m. spalio 8 d. gavęs įsakymą iš Lietuvos komunistų partijos CK, tuometinės Lietuvos mokslo akademijos prezidiumas sudarė specialią redakciją archyvinams dokumentams skelbtį. Vyriausiuoju redaktoriumi buvo paskirtas saugumietis Boleslovas Baranauskas. Pasitelkus šviesiausių to meto Lietuvos protus, jam pavesta parengti leidinius, demaskuojančius "buržuazinius nacionalistus". Redakcijai stipriai talkino KGB, kuri atrinko ir leido panaudoti saugumiečių pažymas, tardymo protokolų nuorašus iš pasipriešinimo dalyvių baudžiamųjų bylų, Lietuvos partizanų dokumentus. "Sovietiniams istorikams, norėjusiemis sukompromituoti partizanus, netiko tai, kad Tauro apygardos partizanai kovines ir baudžiamąsias operacijas vykdė prieš okupacinę kariuomenę, partinės ir sovietinės valdžios bei represinių struktūrų atstovus. Iš partizanų dokumentų, kuriuos turėjo redakcija, buvo matyti, kad Tauro apygardos vadovybė draudė masines akcijas prieš civilius gyventojus, griežtai baudė partizanus, kurie nepaklusno vadams, nesilaikė drausmės", – rašo N. Maslauskiene.

Taigi sovietinės propagandos mašina veikė: per 1960–1976 metus išleido 15 dokumentų rinkinių, keliais dokumentines apybraižas, paskelbė daug straipsnių apie Suvalkijos partizanus, kovoju sius Tauro apygardoje. O juk tokį apygardą Lietuvos buvo devynios. Galima numanyti, kad ši propaganda neapsiribojo vien tik leidyba, bet turėjo įtakos ir kuriant istorines laidas, statant dokumentinius ir meninius filmus.

Tada Lietuvos visuomenė, stropiai maitinama sovietinė propaganda buvo "programuojama" suvoki tik vieną "tiesą". Ką per 15 neprieklausomybės metų tai "užprogramuotai" visuomenei pasiūlė

dabar jau laisva Lietuva? Kokių valstybinės programos buvo įgyvendintos?

Ironiška, tačiau šiandien Lietuvos istorijos tyrėjai, skirtingai nei saugumiečio B. Baranausko redakcija, pagal galiojantį Archyvų įstatymą negali praktiškai nieko skelbtį iš likusių KGB Ypatingojo archyvo trupinių. Tikriausiai jau šią savaitę Seimui bus pateiktas minimo įstatymo projektas, kuris ilgiems metams draus tyréjams skelbtį Ypatingojo archyvo duomenis. Žinant dabartinio Seimo sudėtį, sunku patikėti, kad valdančioji dauguma nuteis kitaip nei siūlo projektas ir atvers visuomenei Ypatinį archyvą.

Pačių Laisvės kovų dalyvių pastangomis yra išleista daug literatūros apie minimą laikotarpį. Tačiau jų pačių ar išeivijos lėšomis išleisti prisiiminimai neblizga ištaigingais viršeliais ir nevilioja išlepintos vartotojų visuomenės. Ir šiandien plačią leidinę veiklą išvysčiusios Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos sandeliuose guli neparduotų knygų už kelis šimtus tūkstančių litų. Valstybei šios problemas nedžiodimos. O vaikai mokomi, pasak R. Valatkos, melaginių istorijos.

"Nei NKVD divizijų sudengintų kaimų, nei Raudonoios armijos karių išprievarautų moterų, nei masinio sovietų karo belaisvių perkėlimo iš vokiečių lagerių į GULAGą, nei sovietinės Buchenvaldo istorijos, kuri tėsėsi dar ilgai po karo, nei masinių lenkų karininkų žydynių Katynėje, nei faktą, kad A. Hitleris ir J. Stalinas ne vienerius metus iki karo ir beveik dvejus Antrojo pasaulinio karo metus veikė kaip sajungininkai, atspindžio daugiau kaip pusės tautos savimonėje nėra", – teigė R. Valatka.

Kitas aspektas – vieša aukščiausią pareigūnų veikla, visuomenėje iškilus rezonansinėms diskusijoms, pavyzdžiui, kai buvo sprendžiamą, vykti ar nevykti į Maskvą Lietuvos Prezidentui švęsti Antrojo pasaulinio karo pabaigos metinių. Prezidentas liko Lietuvoje. Jis mėgino čia stropiai atiduoti pagarbą tiek karo veteranams, tiek holokaustą patyrusiems žydams, tiek Lietuvos laisvės kovotojams. Vykdamas paberbtį fašizmo aukų į sudegintus Pirčiupius, jis tarp kita ko aplan-

kė ir Kalniškės mūšio vietą, kur 1945 m. įvyko Lietuvos partizanų ir NKVD kariuomenės mūsis. Kyla klausimas, ar negalėjo Prezidento patarėjai susivokti, kad vykstant į Pirčiupius reikėtu ne "tarp kita ko" užvažiuoti į Kalniškes, o vykti į kitą Dzūkijos kaimą – Klepočius. Klepočiai buvo sudeginti taip pat kaip ir Pirčiupiai, su visas gyventojais. Skirtumas tik tok, kad ši Dzūkijos kaimą degino ne fašistai, o sovietų armija. Nuvykės į šiuos abu kaimus jis būtų labai aiškiai deklaravęs, kad tiek rudoji, tiek raudonoji okupacija buvo labai skaudi Lietuvai. O į Kalniškes reikėjo atvykti deramu laiku ir paberbtį čia žuvusius ir susirinkusius Laisvės kovų dalyvius aukščiausiu lygiu.

Idomi detalė. Praėjusi savaitgalį minint Kalniškės mūšį oficialių pasisakymų metu nutrūko energijos tiekimas, išsiųjungė mikrofonas ir minėjimo dalyviai negalėjo išgirsti, kaip Politinių kalinių ir tremtinių sajungos pirmininkas žadėjo imtis priemonių stabdant viešas šmeižto akcijas prieš Laisvės kovų dalyvius. Patikrinus atokiau miške stovėjusį generatorių, kilo įtarimų, kad jis specialiai sugandintas, apipiltas kažkokiu skrysciui. Tad labai simboliškai nuskambėjo čia kritusio partizano Juozo Vaišnovo-Samsono dukters Aldona Juškienės pasakojimas, kad pirmą kartą 1991 m. minint šį mūšį, Kalniškės kalnų apsupusi sovietų armija atidengė ugnį. "Ne į mus šaudė, į orą, bet vis tiek buvo labai nesmagu", – dalijosi prisiminimais A. Juškienė. Tais pačiais metais ant Kalniškės kalno pastatytas paminklas čia kritusiems partizanams buvo susprogintas.

Esu įsitikinusi, kad šios istorijos netransliavo nei visuomeninė televizija, nei radijas, nekalbant jau apie komercinius kanalus. Netransliavo todėl, kad valstybė atstovaujantys aukščiausiai asmenys neskiria deramu dėmesio valstybei reikšmingiemis renginiams, palikdami tai pačių Laisvės kovotojų rūpesčiu. Taigi šalyje nevykdoma kryptinga neprieklausomos valstybės politika ir taip kuriama erdvė informacijai vakuumui, kur įvairiausiomis formomis tarpsta puose amžiaus auginti ir puose-lėti sovietinės propagandos mitai ir stereotipai.

Be tiesos susitaikyti neįmanoma

Spausdiname Europos Parlamente priimtą rezoliuciją dėl Antrojo pasaulinio karo pabaigos (1945 m. gegužės 8 d.) šešiasdešimtųjų metinių, kuri perduota Tarybai, Komisijai, valstybių narių parlamentams, valstybių kandidacių parlamentams ir vyriausybėms, asocijuotų ES šalių vyriausybėms ir parlamentams, Europos Tarybos valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams bė Junctinių Valstijų Kongresui

Europos Parlamentas, atsižvelgdamas į Darbo tvaros taisyklių 103 straipsnio 2 dalį,

- minėdamas Antrojo pasaulinio karo pabaigos (1945 m. gegužės 8 d.) metines, kai kapituliavo nacistinė Vokietija,

- minėdamas ir gedėdamas nacių tironijos aukų,

- ypač minėdamas visas holokausto aukas,

- minėdamas ir gedėdamas visų per karą abiejose pusėse žuvusiuų ir laikydamas tai esant bendra Europos tragedija,

- dékodamas visiems, kurie padėjo išsivaduoti iš nacionalsocializmo, nehumaniskumu ir tironija pagrįstos sistemos, ir laikydamas šito išsivadavimo simboliu 1945 m. gegužės 8 dieną,

- pagerbdamas visus savo gyvybę paaukojusius sajungininkų karius ir visas tas valstybes, ypač Jungtinės Amerikos Valstijas, Jungtinė Karalystė, Sovietų sajungą ir kitas sajungininkes, kurios kovojo su nacizmu ir fašizmu, ir dékodamas toms valstybėms, kurios ryžtingai palaike laisvės ir demokratijos atkūrimo procesą daugelyje vakarinių mūsų kontinento dalių,

- prisimindamas, kad kai kurioms valstybėms Antrojo pasaulinio karo pabaiga reiškė stalinistinės Sovietų sajungos primestos tironijos įsigalėjimą,

- suvokdamas, kokių didžilių kančių patyrė, kokią neteisybę ir ilgalaikį socialinį, politinį bei ekonominį nuosmukį iškentėjo pavergtos Rytų bloko šalys, atsidūrusios už geležinės uždangos,

- pripažindamas, kad Centrinės ir Rytų Europos valstybės sekmingai kuria teisinę valstybę ir paiso žmogaus teisių principą, įvykdžiusios demokratinę revoliuciją, nusimetusios komunistų režimo jungą ir išsivadavusios,

- atsižvelgdamas į Europos integracijos procesą ir transatlantinę sajungą bei jų sukurtą taiką ir gerovę kaip į įtikinamą atsaką į išvadas, padarytas atsižvelgus į praeityje patirtas nesėkmes ir nelaimes,

- pabrėžia, kad svarbu, jog praeitis išliktu atmintyje, nes be tiesos ir atminimo susitaikyti neįmanoma; kartu pa-

brėžia, kad tik stipri Europa gali pasiūlyti būdą, kad žvėriški praeities įvykių nepasi-kartotų;

- išreiškia pagarbą ir atiduoda duoklę tiems, kurie kovojo su tironija, ir ypač tironijos aukoms;

- dar kartą pabrėžia, kad įsipareigoja kurti taikią ir kles-tinčią Europą, kurioje būtų laikomasi pagarbos žmogaus orumui, laisvei, demokratiji, lygybei, teisinei valstybei ir žmogaus teisėms principų; o patvirtina bendrą pasiryžimą priešintis bet kokios ideologinės pakraipos totalitari-niam valdymui;

- džiaugiasi, kad pirmą kartą drauge su išrinktais Parlamento nariais iš visų 25 ES valstybių gali švesti karo pabaigos metines kaip vis glaudesnės mūsų tautų ir piliečių, kuriems teko iškirsti padalijimą į užpuolikus ir aukas, į nugalėtojus ir nugalėtuosius, Sajungos išraišką, gali dalytis ir sujungti mūsų atsiminius apie tikrojo Europos atminimo link nueitą kelią ir iki šiol geba užkirsti kelią nacio-nalizmo ir totalitarinio valdy-mo atgimimui;

- džiaugiasi tuo, kad Vidurio ir Rytų Europos valstybės ir tautos, kurioms teko iškësti ne vieną sovietinio valdy-mo ir okupacijos ar kitokios formos komunistų diktatūros dešimtmetį, gali džiaugtis laisve ir teise pačiomis spręsti savo likimą; džiaugiasi Vo-kietijos susivienijimu ir tuo, kad dešimt Vidurio ir Rytų Europos valstybių istojo arba greitai įstos į Europos Sajun-gą;

- pabrėžia, kad Europos integracija padėjo nugalėti be-veik visus Europoje viešpata-vusius diktatūrinius režimus – tiek Vidurio ir Rytų Europos šalyse, tiek Ispanijoje, Portugalijoje ir Graikijoje;

- skelbia, kad Europos integracija ir tolesnė Europos Sajungos raida, kaip sektinas taikos pavyzdys, yra laisvo žmonių apsisprendimo pa-tiemis spręsti savo likimą ir įsi-pareigoti kurti bendrą ateiti rezultatas;

- skelbia, kad Helsinkio su-sitarimuose teigama, jog nė viena šalis negali spręsti kitos šalies likimo;

- ragina visas valstybes pa-skelbtis savo su Antruoju pa-sauliniu karu susijusius ar-chyvus.

Ingrida VĒGELYTĖ

Ivykiai, komentarai

Tirs trys Seimo komisijos

Gegužės 17 d. Seimo posėdyje galutinai nutarta, kad galimą ūkio ministro Viktoro Uspaskicho viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktą tirs trys laikinosios komisijos: viena – inicijuota opozicijos, kitos dvi – darbiečių.

Juokingiausia tai, kad abiems joms vadovaus tie patys žmonės. Pirmininkaus socialliberalas, kažkada su V.Uspaskichu vienoje frakcijoje buvęs V.Karbauskis. Jo pavaduotoju visose komisijose paskirtas prasčiausios reputacijos opozicinės frakcijos atstovas liberaldemokratas R.Ačas, kuriam iki šiol vieninteliam, kaip nepatikimam, Valstybės saugumo departamentas nėra davęs leidimo dirbtį su slaptaisiais dokumentais.

Iš pradžių projektuose buvo numatyta skirti kitus žmones. Bet tvirtinant komisiją sudėtį jie buvo pakeisti. Žiniasklaidoje teigama, kad V.Uspaskichas susirinko sau palankius žmones, kuriems galėtų daryti įtaką. Pasipiltinės Seimo narys S.Pečeliūnas ironizavo, kad komisijoms turėtų vadovauti pats V.Uspaskichas – kam dar tas spektaklis? Daugelis Seimo narių piktinosi, kad vienam klausimui švaistomi valstybės pinigai ir kuriamos net trys komisijos. To Seime dar nėra buvę.

Opozicijos lyderis Andrius Kubilius taip įvertino padėtį: "Tai, ką čia šiandien matome, yra Darbo partijos iniciatyva diskredituoti Seimą. Kitaip to ir negali pavadinti. Iniciatyva steigti papildomas dvi komisijas – totalinė desperacija. Siūlymas, kad komisijoms vadovautų tie patys asmenys ir siūlymas tuos pačius asmenis rašyti į tas komisijas – tai yra ne kas kita, kaip paprasčiausias Seimo diskreditavimas."

J.Razma pareiškė, kad Tėvynės sąjungos frakcija dėl tokio absurdžio daugumas sprendimo iš viso nebalusuos.

Seimo narys K.Bobelis paskaičiavo, kiek tai kainuos: "Man teko dirbtį laikinojoje komisijoje dėl paviešintų dokumento išaiškinimo. Mūsų komisija kainavo 2 tūkst. litų per dieną. Kitaip sakant, mes dirbome dešimt dienų, tai kainavo apie 20 tūkst. litų. Mūsų komisijoje buvo tik septyni nariai. Šiandien sudarytos komisijos po dyliką narių. Taigi ir išlaidos greičiausiai bus ne 2 tūkst. litų per dieną, bet 3 ar 6 tūkst. litų per dieną. Komisijai su- teikta teisė dirbtį vieną mėnes-

si. Per vieną mėnesį trys komisijos išleis apie 100 tūkst. litų, kuriuos būtų galima panaudoti daug svarbesniems reikalams. Aš nematau jokio logiško tiksloto turėti tris komisijas."

Ir tai nepaveikė daugumos. Komisijos įpareigotos baigti darbą per mėnesį nuo įsteigimo. Bus įdomu stebėti, kaip V.Karbauskis su R.Aču ir valdančiosios daugumos atstovais bėgios iš vienos komisijos posėdžio į kitą.

Seimo opozicijos komisija sieks išsiaiškinti, kokiais privačiais interesais V.Uspaskichas buvo ir (ar) yra susijęs su koncernu "Vikonda" priklausančioms AB "Krekenavos agrofirma", ŽŪKB "Krekenavos mėsa", UAB "Kėdainių daržovės", UAB "Kėdainių konservų fabrikas", AB "Kėdainių grūdai" bei kitomis įmonėmis. Ar buvo pažeisti teisės aktų reikalavimai skiriant bei panaudojant SAPARD lėšas koncernui "Vikonda" priklausančią įmonių įgyvendintiems ar įgyvendinamiems projektams.

Kodėl Nacionalinė mokėjimo agentūra priėmė sprendimus skirti SAPARD lėšas kai kurioms koncernui "Vikonda" priklausančioms įmonėms, nepaisydama Nacionalinės mokėjimo agentūros vidaus auditu departamento bei kitų oficialių institucijų perspėjimų dėl galimo tokį sprendimų neteisėtumo. Ar sprendimų, kuriais remiantis koncernui "Vikonda" priklausančioms įmonėms galimai neteisėtai buvo skirtos SAPARD lėšos, priemimo metu Viktoras Uspaskichas nepažeidė įstatymuose nustatyty draudimų, tarp jų ir draudimo dalyvauti reniant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip paveikti sprendimus, kurie sukelia interesų konfliktą. Ar susitikimų su oficialiais Maskvos vyriausybei atstovaujančiais pareigūnais metu Viktoras Uspaskichas nepažeidė tokį susitikimų organizavimo ir vykdymo tvarkos. Ar Viktoras Uspaskichas santykiose su Maskvos vyriausybe nepažeidė pareigos vengti interesų konflikto ir kitų teisės aktų reikalavimų. Ar Viktoras Uspaskichas pats ar per jam padalžius valstybės tarnautojus protegavo atskirus asmenis, siekdamas suteikti jiems valstybės ir savivaldybių lėšomis išlaikomų verslo informacinių centrų ir inkubatorių tinklą, sudarančią viešųjų įstaigų dalininkų statusą, ir ar

tuo nepažeidė teisės aktų reikalavimų.

Darbiečių dvi komisijos kelia sau paprastesnius klaušimus. Vienu aiškinsis, ar paskelbtas tekstas rusų kalba dėl Maskvos vyriausybės atstovo Baltijos šalims A.Mizgaro yra Maskvos vyriausybės oficialiai perduotas Lietuvos Respublikos valstybinėms institucijoms, ir ar paskelbtas tekstas yra dokumentas. Nustačius, kad tekstas yra oficialus dokumentas, komisija jį išvers į lietuvių kalbą ir tik tada tirs dokumento turinį.

Trečioji, taip pat darbiečių, komisija mėgins atsakyti į klausimą, ar Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės finansinio audito 7-ojo departamento interneto puslapiuose paviešintoje 2005 m. balandžio 29 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. 1070-4-55 dėl SAPARD 2004 m. išlaidų ataskaitų patvirtinimo yra Lietuvos Respublikos politikų viešųjų ir privačių interesų nesuderinamumo pozymiu.

Iš žiniasklaidoje paskelbtų faktų susidaro išpūdis, kad V.Uspaskichas eina ne Lietuvos ūkio ministro, bet Krekenavos ūkio ministro pareigas. Bėda tik ta (jei faktai pasitvirtins), kad Krekenavos ūkui vadovaujama iš aukštost ministro kėdės, asmeniškai naudojantis valstybės tarnybos suteiktais įgaliojimais. Tokie pavyzdžiai, kai į politiką einama tvarkytis savo verslo reikalų, nėra reti. Ypač tai būdinga Rusijai. Atrodo, V.Uspaskichas šias Rusijos madas mėgina įtvirtinti Lietuvoje aukščiausiu lygiu. Labai panašus atvejis Lietuvoje pasitaikė visai neseniai, kai kitas rudas – V.Borisovas savo kromelių mėgino perkelti į Lietuvos prezidentūrą.

Jei paskelbtai faktai nepasitvirtins (atrodo, kad bent jau Seime V.Uspaskichas padare viską, kad jie nepasitvirtinti), tai kyla kitas klausimas: o ką naujas ministras nuveikė Lietuvos ūkio naudai? Iš pradžių jis teigė, kad "Mažeikių naftos" neatiduos Rusijos įtakai. Iš tiesų jis yra ruošiamas parduoti "Lukoil". Ar girdėjo kas, kad Lietuvoje būtų skatinamos plynų lauko investicijos? O gal nors kiek pasistumėjo energetinio tilto su Lenkija, kuris leistų Lietuvai atsiskirti nuo Rusijos ir susieti savo elektros tiekimą su Vakarais, statyba? I visus šiuos klausimus – neigiamas atsakymas. Tai ką tada veikia ūkio ministras?

Maišalynė

Nė dienos be skandalų, – taip galima įvertinti "didžiosios koalicijos" Vyriausybės darbą. Pagrindiniu įvairiausių skandalų veikėju tapo ūkio ministras V.Uspaskichas, nuolat painiojantis viešuosius ir privačius interesus. Seime sudarytos net trys komisijos, neva tirsiančios V.Uspaskichio veiklą propaguojant savo įmones, skirstant SAPARD pinigus ir t.t. Niekas neabejoja, kad šios komisijos nieko neištirs. Jau vien dėl to, kad visų trijų komisijų pirmininku valdančioji dauguma paskyrė V.Uspaskichio bičiulį socialliberalą V.Karbauskį, o jo pavaduotoju – paksininką R.Ačą, kuriam uždrausta dirbtī su slaptais dokumentais. Ir vėl bus vėjais paleista šimtai tūkstančių litų, skirtų "tyrimui", iš kurio nieko neišeis. Niekas nedrįs mesti pirstinės visagaliu Lietuvos valdovu tapusiam rusų oligarchui. Buvę finansų ministras A.Butkevičius bandė tai padaryti ir buvo išmestas "iš balno". Savo partiečio neužstojo nė premjeras. Ir kaip užstos, jeigu nesugebama susitarti net dėl mokesčių reformos, nes kiekvienas koalicijos partneris tempia antklodę į save.

Žinoma, A.Brazauskas bandys nepasiduoti ūkio ministro spaudimui. Tačiau jį palaiko tik senoji partinė nomenklatura, gal dar "Lukoil" atstovas Lietuvoje A.Paleičikas. Maskva jau akivaizdžiai sieja viltis su savo tautiečiu ūkio ministru. Visai nesvarbu, kad premjeras kartu su C.Juršėnu, J.Karolu nuskubėjo į Rusijos ambasadą pažinėti "didžiojo tėvynės karą" metinių. Matyt, jausdamas, kad gali būti išstumtas į užtarnautą poilsį, premjeras skuba pamaloninti savo partijos bičiulus – SSRS veteranus. Jis pasiūlė už nuopelnus valstybei skirti I laipsnio valstybines pensijas buvusiam viðaus reikalų ministriui V.Buloviui, dabartiniam Vilniaus vicecemerui G.Paviržiui ir buvusiam Seimo nariui V.Greiciūnui. Tik nežinia, kokiai valstybei jie nusipelnė?

Kruvinoji gegužė Uzbekistane

Po revoliucijų Gruzijoje ir Ukrainoje Rusijos politologai į klausimą, kuriose buvusios Sovietų sąjungos respublikose galima laukti panasių įvykių, atsakydavo vienareikšmiškai – Vidurinėje Azijoje. Ilgai laukti nereikėjo – nuverstas Kirgizijos preidentas Askaras Akajevas, kuris, palyginti su Tadžikistanu ar Uzbekistano autokratiniuose prezidentais Nijazovu ar Karimovu, buvo bene žmoniškiausias. A.Akajevas leido bent jau iš dalies reikštis opozicijai, ne visa Kirgizijos žiniasklaida buvo kontroliuojama ir cenzuojama. Tačiau Uzbekistane senas sovietinis partinis nomenklaturininkas, pasiskelbęs prezidentu, Islamas Karimovas įvedė autokratinį režimą, panašų

kaip Baltarusijoje. Skirtingai nei Turkmenijos prezidentas Nijazovas, kuris pasiskelbė "visų turkménų tėvu" ir vos ne Alacho vietininku, I.Karimovas tokiais titulais dar nepasidabino. Tačiau jo autoritarinė diktatūra žiauresnė nei kitų Vidurinės Azijos režimų.

Gegužės 13 d. dešimtys tūkstančių uzbekų, išėję į Ryti Uzbekistano miesto Andižano gatves, šтурmavo ir užėmė srities administracijos pastatą. Šturmą buvo paimtas Andižano kalėjimas, iš kurio išlaisvinti keli tūkstančiai kaliniai. Tarp išlaisvintų – populiarus islamo teologas Akramas Juldaševas, kuriam teismas rengesi pasikelbti nuosprendži ilgiems metams kalėjimo.

(keliamai į 4 psl.)

1948-ųjų gegužės trėmimas iš Lietuvos

1948 m. gegužės 25 d. SSRS Valstybės saugumo ministro pavaduotas gen. ltn. Olgocovas ir LSSR Valstybės saugumo ministras gen. mjr. Efinovas pateikė ataskaitą SSRS Valstybės saugumo ministriui V.S. Abakumovui apie trėmimo rezultatus Lietuvos SSR

Joje rašoma, kad pagal SSRS Ministerijos nutarimą ir SSRS MGB įsakymą Nr. 118 iš Lietuvos SSR teritorijos buvo numatyta ištremti 12 tūkst. partizanų, "nacionalistų" ir partizanų pagalbininkų – "buožių" šeimų.

Operacija visoje respublikoje buvo pradėta 1948 m. gegužės 22 d. 4 val. ryto. Ištremta 11345 šeimos, iš viso 35766 žmonės. Iš jų – 1442 partizanų ir "nacionalistų" šeimos, gyvenančios nelegaliai, 2423 nuteistų partizanų ir "nacionalistų" šeimos, 1234 nukautų partizanų ir "nacionalistų", dalyvavusių ginkluotajame pasipriešinime, šeimos, 6246 partizanų pagalbininkų – "buožių" šeimos.

Pagal socialinį suskirstymą, "buožių" ištremta – 8385 šeimos, vidutiniokų – 2388, "biedniokų" – 256, kitų – 316. Iš jų – vyrų – 12370, moterų – 16499, vaikų iki 15 metų – 10897.

Žmonės pradėti tremti gegužės 23 d. 16 val. Lietuvos CK sekretoriui A. Sniečkaus ir Lietuvos SSR Ministerijos tarybos pirmininko M. Gedvilui prašymu ir SSRS Valstybės saugumo ministro V. S. Abakumovo nurodymu, operacija nutraukta gegužės 23 d. 18 valandą.

Neištremtų šeimų operatyvinė medžiaga turėjo būti panaudota kitam trėmimui kaip atsakas į teroristinius aktus. Pagal apskritis ištremta: Alytaus apskrityje – 382 šeimos, Anykščių aps. – 236, Biržų – 363, Varėnos – 287, Vilkaviškio – 383, Vilniaus aps. – 92, Vilniaus mst. – 108, Zarasų – 158, Joniškio – 380, Kaišiadorių – 195, Kauno aps. – 517, Kauko mst. – 150, Kėdainių – 353, Kelmės – 197, Klaipėdos – 209, Kretingos – 477, Kuršėnų – 166, Kupiškio – 350, Lazdijų – 408, Marijampolės – 387, Mažeikių – 354, Pagėgių – 53, Panevėžio – 600, Pasvalio – 243, Plungės – 291, Prienų – 299, Radviliškio – 270, Raseinių – 273, Rokiškio – 310, Tauragės – 364, Telšių – 332, Trakų – 106, Utenos – 360, Ukmergės – 480, Šakių – 251, Šiaulių – 469, Šilutės – 150, Švenčionių – 188, Jurbarko aps. – 150 šeimų.

Operacija Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Panevėžio miestuose ir kituose stambiuose apskričių centruose vyko gegužės 22 dieną nuo 0 val. iki 5 val. ryto. Brėkstant visos miestuose gyvenančios šeimos buvo išvežtos į "pakrovimo" stotį ir susodintos į vagonus.

Ataskaitoje pažymima, kad miestuose operacija praėjo gana tvarkinė. 44 stotyse gegužės 22 d. 6 val. ryto buvo paruošti 1786 vagonai,

skirti žmonių pervežimui. Visose stotyse tremiamieji buvo apklausiami. Ešelonai buvo baigtai formuoti gegužės 23 dieną. Trisdešimt ešelonų išsiusta 1948 m. gegužės 24 dieną.

Ištremimo operacijoje dalyvavo: 2050 Lietuvos SSR operatyvių darbuotojų, 2500 operatyvių darbuotojų, atsiųstų iš kitų SSRS respublikų ir sričių, 13542 MGB kariuomenės kareiviai ir karininkai, 2 tūkst. MGB apsaugos korpuso geležinkelio transporto seržantų, 6914 "liaudies gynėju", 3112 MVD pasienio kariuomenės darbuotojų ir 11446 sovietų aktyvistai.

Prieš operaciją partizanų buvimo vietose čekistai ėmėsi priemonių su-naikinti "nacionalistinį pogrindį" ir jo ginkluotus būrius. Nuo gegužės 12 d. nukauti 57 partizanai, 69 areštuoti. Operacijos metu įvyko trys susidūrimai su partizanais ir šeši apšaudymai iš pasalų. Nukauti trys partizanai ir 21 suimtas. Iš partizanų paimta: 10 kulkosvaidžių, 36 automatai, 87 šautuvai, 52 pistoletai, 24 granatos ir 10519 šovinių.

Iš pasalų nukauti du operatyviniai darbuotojai: ltn. Šmelkovas, atsiųstas iš Maskvos sr. VMGB, ir ltn. Aleksejevas iš Leningrado sr. VMGB, taip pat geležinkelio apsaugos seržantas Sagidulinas ir "liaudies gynėjas" Fiodorovas. Sužeisti: operatyvinis įgaliotinis Utenos MGB skyriaus ltn. Saveljevas ir ltn. Kazakovas iš Leningrado VMGB, MGB kariuomenės kareivis Tranizanas ir "liaudies gynėjas" Ivanovas.

Dvidešimt trys tremiamieji bandė pabėgti. Iš jų – 19 sulaiykta: 5 ne-panaudojus ginklo ir 14 – panaudojus ginklą. Trys tremiamieji nukauti ir šeši sužeisti, bandę pabėgti.

Pranešime teigiamo, jog kariuomenė ir "liaudies gynėjai" pridengė sovietinį partinį aktyvą, kaimuose surašinėjusi ir ėmusi ištremtųjų turtą. Užpuolimo atvejų neužfiksuoja.

Ištremiamų šeimų pervežimui panaudota 2 501 automašina, iš jų – 996 sovietų armijos, 345 – kariuomenės ir MGB organų, 1160 – victimų ūkių organizacijų. Tremiamieji į surinkimo punktus ir "pakrovimo" stotis buvo vežami ir pastotėmis. Operacija buvo valdoma telefonu ir radio ryšiu. Pagrindinis ryšys – "VC".

Pranešama, kad operacija visoje respublikoje praėjo organizuotai. Operatyvinės grupės veikė drasai ir ryžtingai, o MGB kariuomenė ir "liaudies gynėjai" sėžinėjai "vykdė užduotį". Neužregistruota né vieno baimumo atvejo ir sovietinio teisingumo pažeidimo.

Sunkus kelias į istorinę tiesą

Rusijos vadovai, raginami JAV prezidento ir ES vadovų, atsisako teisiningai įvertinti Antrojo pasaulinio karo baigties rezultatus. Jie pasauliu deklaruoją demokratinius valstybės valdymo principus, įvilkus į "nacionalinių tautos ypatumų" drabužius. Vi-somis išgalėmis savo šalyje stengiasi įtvirtinti autoritarinį režimą ir siekti išsaugoti buvusios imperijos įvaizdį. Pasaulis, gerbdamas milijonus paaukotų gyvybių kare su nacistine Vokietija, mano, kad Rusijos vadovai privalo objektyviai įvertinti Antrojo pasaulinio karo pasiekmes, nereikštis pasipiktinimo, kad gegužės 9 dieną į Maskvą įcatyko Lietuvos bci Estijos valstybių vadovai, bet viešai atsiprašyti Baltijos valstybių už šių šalių okupacijos pasiekmes.

Šiam žingsniui Rusijos vadovus skatina ir pačios Rusijos demokratinių jėgos. Per Rusijos NTV kanalą balandžio pabaigoje buvo parodyta laida "Prie barjero", kurioje politiniuose debatuose susitiko valstybės Dūmos frakcijos "Rodina" lyderis žurnalistas Michailas Markelovas ir Valerija Novodorskaja, pasaulyje žinoma žmogaus teisių gynėja, opozicinės partijos "Demokratinė sąjunga" lyderė, žurnalo "Novoje vremia" redakcinės kolegijos narė. Laidos tema: "Ar Rusija turi atsiprašyti Baltijos valstybių už okupacijos pasiekmes?"

M. Markelovas, kategoriskai gin-damas Kremliaus politiką, neigė, kad Baltijos šalys buvo okupuotos, o viešas atsiprašymas "reikštų" visos Rusijos suviramą iki pačių Kurilių salų, ir iš Ru-

sijos nieko nebėlktų". Jis minėjo Latvijoje ir Estijoje buvusius SS batalionus, apie kuriuos ne vieną kartą buvo užsiminęs ir prezidentas V. Putinas. Ir jis, ir laidos vedėjas, kalbėdamu šia tema, visas tris Baltijos šalis vadino "Pri-baltika", tuo iškreipdami istorinę tiesą. V. Novodorskaja teigė, kad dėl Baltijos valstybių okupacijos atsiprašyti yra būtina. Dėl tautinio konflikto Latvijoje tarp vietinių gyventojų ir rusakalbių ji kaltino buvusios santvarkos vadovus, kurie, anot jos, "skatinė važiuoti gyventi į Latviją, sakydami, jog nėra jokių Latvijos, kad tai yra mūsų žemė."

Sioje laidoje V. Novodorskają buvo stengtasi pristatyti gana nepalan-kiai: kaip carinės Rusijos dvarininkų palikuonę, tris kartus teistą už pogrindinę veiklą. Iš daugiau nei 110 tūkst. balsavusių laidoje, vienu trečdaliu balsų žiūrovai palaikė V. Novodorskają.

Ne mažiau Rusijoje žinoma pub-licistė, žmogaus teisių gynėja Marieta Čiudakova dienraštyje "Moskovskije novosti" neseniai rašė: "Generolai pergalės jubiliejaus išvakarėse "valo" rusų tautos atmintį, senukams frontininkams kaldami į galvas, kad nusikaltimų Katynėje prieš lenkų kariuinkus, Baltijos valstybių užgrobi-mo ir kitų nemalonų istorijos tarpsi-nių pripažinimas neva sumažins jų pergalės reikšmę. O iš tikrųjų atnau-jintas Stalino laikų nusikaltimų slépi-mas daro gėdą prieš pasaulį mums, nugalėtojams, paversdamas apgailė-tiniais melagiais."

Vytautas GULIOKAS

Ivykiai, komentariai

Kruvinoji gegužė Uzbekistane

(atkelta iš 3 psl.)

Sukilėliai reikalavo, kad atsistaty-dintų Uzbekistano vyriausybę ir prezidentas I. Karimovas. Diktatoriaus atsakas buvo žiaurus. I Andižaną skubiai permesti kariuomenės dalinių atidengė ugnį į minią. Pasak vie-no uzbekų žurnalisto, "jie šaudė mus iš automatų ir kulkosvaidžių tarsi triušius". Niekas nežino, kiek tiksliai žmo-nių žuvo, teigiamo, kad daugiau kaip penki šimtai. Kituose pranešimuose minimi kur kas didesni skaičiai.

Neramumus išsaukė pirmiausia labai bloga daugumos uzbekų ekonominė padėtis, visuotinis skurdas ir neregėta valdininkų korupcija. Uzbe-kistanas, turėdamas gausius gamtos resursus – naftą ir dujas, galėtų būti klestinti šalis. Tačiau visas pajamas už naftą ir dujas pasigrobia preziden-to I. Karimovo klanas.

Teismai tiesiog "stampuoja" nuo-sprendžius opozicija įtariamiems žmonėms. Pagrindinis motyvas, esą visi opozicionieriai yra islamiškieji ekstremistai, susiję su Osamos bin Ladenu "Al Qaeda". Tai buvo pa-grindinis I. Karimovo argumentas į kritiką jo adresu. Esą jis taip kovoja su tarptautiniu terorizmu. Kaip bebū-tų keista, tačiau iki šių kruvinų ivykių Vakarai, ypač JAV, pro pirstus žiūréjo į diktatoriaus siautėjimą. Tą abejingumą galima paaiškinti pirmiausia tuo, kad I. Karimovas leido

amerikiečiams įkurti Uzbekistane sa-vo karių bazę, iš kurios gabėnami kroviniai ir technika į kaimyninį Af-ganistaną. Dabar, po Andižano sker-dynių, Jungtinės Valstijos pasijuto gana nejaukiai ir paragino I. Karimo-vą nutraukti represijas ir sėsti prie de-rybų stalo su opozicijos atstovais.

Tuo tarpu šimtai žmonių bėga į kai-myinėnį Kirgiziją. Naujoji šios šalies valdžia leido kol kas penkioms die-noms atidaryti sieną su Uzbekistanu. Kirgizijos pareigūnai būgštauja, kad netolimoje ateityje pabėgelių iš Uz-bekistano skaičius gali išaugti iki milijono. Todėl Kirgizija kreipėsi į tar-pautinės organizacijas, prašydama su-tekti humanitarinę pagalbą.

Kaip toliau klostysis ivykiai Uzbe-kistane, niekas nesiima prognozuoti. Tačiau tikėtis, kad I. Karimovo režimas bus nuverstas, nedaug vilčių, mat diktatorius pirmiausia remiasi jam paklus-niai armija, o ypač – gausiomis saugu-mo struktūromis. Be to, dauguma opo-zicijos veikėjų ilgiems metams sukišt i kalėjimus arba pabėgę į užsienį.

Tarp manančių, kad revoliucija Uzbe-kistane yra neišvengiamai, yra buvęs Uzbekistano ambasadörus Jungtinėse Valstijose Baburas Malikovas. Jo žodžiai, uzbekai niekada ne-atleis valdžią dėl kruvinų žudynių, to-dėl I. Karimovo valdžia jau pasmerkta ir jos nuvertimo neteks ilgai laukti.

Jonas BALNIKAS

Amžinai gyvi laisvės idėja

(atkelta iš 1 psl.)

Eiliuotu montažu pasveikinę Laisvės kovotojus, jie apvainikavo paminklą pavaario žolynu pyne – laisvės ir pergalės simboliu. Akimirkai į Laisvės kovą su sovietų okupantu laikotarpį sugrąžino atžygiavę jaunieji Kauno, Kudirkos Naujiečio ir Šakių kuopų šauliai. Apginkluoti trofējiniais rusiškais ir vokiškais Antrojo pasaulynio karo automatais ir lengvaišiais kulkosvaidžiais, vadovaujami LPKTS Šakių sk. nario, šaulio V. Mašanausko, jie inscenizavo vado pasveikinimo ritualą. Susirinkusios pasveikino Seimo narės prof. A. Dumčius, šios partizanų pagerbimo dienos proga Laisvės kovotojams linkédamas stiprybęs, o jaunimui – semtis moralinių vertibių iš jų, einančių tiesos keliu.

Lekėčių krašto žmonės ir šiandien prisimena vienas nuožmiausių Tauro apyg. partizanų kautynes su NKVD kariuomenės daliniais, įvykusias 1945 m. gegužės 12 dieną Valkų kalvoje. Pagerbtai prieš 60 metų karžygiškai žuvusių kovotojų atminimą bendražygiai, žuvusių artimieji, kariai, šauliai, renginio svečiai vingiuotais keleliais pasiekė Gerdžių girią. Ten, prie Siesarčio upės prigludusi, stūksuo Valkų kalva. Jos viršūnėje – akmens paminklas su iškaltomis žuvusių pavardėmis, primenančiomis kiekvienam čia atklydusiam jaunu žmonių drąsą ir ryžtą būti laisviems. „1944 m., frontui nusiritus į Vakarus, Šakių apskritijoje dėl įvairių priežasčių slapstėsi daug vyru, vis sugrižtančių į namus talkinti ūkio darbams. Čia, Valkų kalvoje, telkėsi artimiausiai Jančių, Lukšių, Lekėčių kaimų vyrai. 1945 m. balandžio mėnesį pradėjus vyru šaukti į sovietų armiją, o šiemis apsisprendus ginti savajį kraštą, bet netarnauti okupantui, NKVD daliniai aktyviai koše gyvenvietes. Vyrai, ieškodami prieglobščio, plūste plūdo į Valkų stovyklą. Mėnesio pabaigoje čia jų buvo apie du šimtus. Netrukus jiems ēmė vadovauti Lietuvos kariuomenės kapi-

tonas Jurgis Valtys – suskirstė į būrius, skyrius, paskyrė vadus. Partizanai pasistatė du bunkerius. Jau gegužės 6 d. girioje pasirodė sovietų pasieniečiai. Iš partizanų žvalgų buvo gauta informacija, kad stovykla susekta ir

kū mūšio išlikę gyvieji vėl būrėmės į mažesnes grupes ir įsitraukėme į aktyvias operacijas prieš okupantą Kazlų Rūdos miškuose”, – liudijo vienintelis gyvas Valkų mūšio kovojojas E. Guoga-Glaudys.

“Ši kova fiziškai buvo pra-

Prie paminklo ant Valkų kalvos renginio organizatoriams dėkoja LPKTS valdybos pirmininkas A. Lukša

bus puolama. Laisvės kovotojai ruošesi atremti puolimą – kasė apkasus, ruošė ginklus, sustiprino drausmę ir sargybės postus.

Gegužės 12-osios rytą pagsirdo pavieniai šūviai, o vidurdienį prasidėjo pragariškas šaudymas. Partizanai atidengė ugnį į vienį kūtus pridengdami traukėsi į apkasus. Čia persigrupavę, sutelktomis atakomis enkavėdistus privertė pasitraukti. Tačiau vos spėjė užimti geresnes pozicijas, laisvės kovotojai išgirdo ištisinį šaudymą ir riksma, bet nesitraukdami iš apkasų gynësi. Partizanai sulaukė pirmųjų aukų – bendražygius iš eglių viršūnių į galvą ēmė šaudyti snaiperiai. Sovietai sutelkė daugiau kariuomenės. Prasidėjo tikras pragaras. Laisvės kovotojai, susitelkę apkasuose, ēmė gintis mėtydami granatas. Pasinaudodami sprogmenų sukeltais dūmais, atlaikę tris sovietų kariuomenės atakas, partizanai pasitraukė”, – siaubingojo mūšio istoriją priminė krašties kultūros istorikas A. Vaičiūnas.

“Mūšio dieną stovykloje su enkavėdistais grūmėsi apie šešiasdešimt kovotojų. Dvidešimt šeši atgulė amžinojo polilio. Iš mūšio pasitraukusios sovietai persekojo tris kilometrus, tačiau sugebėjome nuo jų atsiplėsti. Išvedžiau dyliką vyru. Sutemus pasiekėme mano téviškę Jančių kaime. Tévai, pamaitinę, apręngę, įdėjė paviržio ir palaiminę, išleido žygini. Po Val-

laimėta, tačiau liko amžinai gyva laisvės idėja. Linkiu vienims ir sunkiausiomis gyvenimo valandomis būti tokiemis drāsiems, kokie buvome mes”, – sakė partizanas dim. mjr. J. Armonaitis. Girioje viešpataujančią tylą su drumste driokstelėjusios KASP Tauro apyg. 4 rinkt. 441 kuopos karių savanorių paleistas salvės. Šikart – Laisvės kovotojų atminimui...

Šią prisiminimą popietė kalbėjo partizano duktė M. A. Strauskaitė, žuvusio partizano sesuo ryšininkė J. Možūraitytė-Pikotienė, buvęs tremtinys A. Bagdanavičius. Renginį vedė ir A. Slavicko eiles skaitė TS Šakių sk. narė J. Lazdauskienė. Kalvos papédėje buvo surengta LPKTS Marijampolės sk. tarybos narė R. Rusteikos fotografijų paroda „Laisvės kovotojų kapai“. LPKTS valdybos pirmininkas A. Lukša pareiškė užuojautą čia susirinkusiems žuvusių artimiesiems ir dėkojo šio renginio organizatoriams – LPKTS Šakių sk. nariams, pirmininkei L. Tamašauskienei, V. Mašanauskui, puoselėjančiam krašto istoriją ir auklėjančiam jaunuosis šaulius, bei LPKTB Šakių skyriui.

Tą šventinę dieną dar ilgai netilo partizaniškos dainos, prasmingi pokalbiai ir prisiminimai Naidynės miške, buvusių trentinių Pėžaičių sodboje.

Dalia
MACIUKЕVIČIENĖ
Romo Rusteikos
nuotraukos

Edmundas SIMANAITIS

Skaudūs pilietinės brandos reikalai

Skuodo rajono gyventojų paraginta vietas savivaldybės taryba 2005 m. balandžio 6 d. raštu kreipėsi į Lietuvos savivaldybių asociaciją (LSA) prašydama daryti įtaka “Lietuvos radijo ir televizijos administracijai dėl laidų, šou programų, filmų poveikio vaikų, mokinį ir jaunimo dvasinei brandai”.

Tema verta nuoseklios ir gilių analizės. Tačiau šiandien visu aštrumu iškyla kitas klausimas: kas labiausiai suinteresuotas sugriauti mūsų visuomenės pamatus?

Kam ypač reikia, kad Lietuvos jaunimas, kartu ir plačioji visuomenė nuolatos jaustų bendrų pilietinių ir dvasinių vertibių stygių, kad visuotinai pripažintos moralinės nuostatos nebūtų branginamos?

Vienas iš veiksniių, salygojantis tokią padėti, yra jau seniai žinomas – „artimojo užsienio“ specialiųjų tarnybų strateginiai planai numato Lietuvą užvaldyti iš viadaus. Lietuvos užsienio politika buvo aiški, nuosekli ir sekminga. Kremliai jokiomis priemonėmis, net šalies masto provokacijomis, galėjusiomis sugriauti Lietuvos, kaip teisinės valstybės struktūrą, nepavyko sustabdyti Lietuvos integracijos į NATO. Jau baigiamas perduoti Rusijai visų energetinių srautų valdymas. Tai šiurkštus Nacionalinio saugumo strategijos reikalavimų pažeidimas.

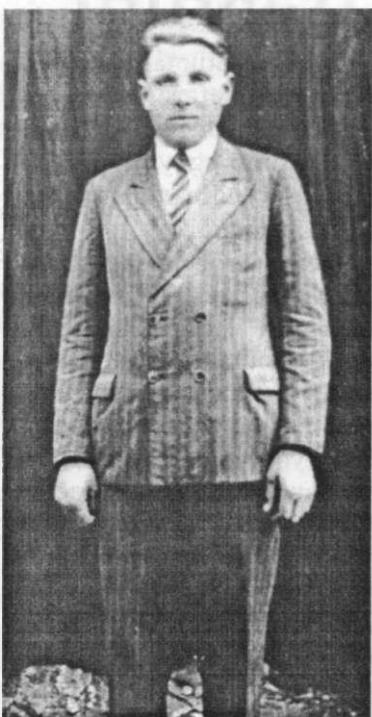
Paleista nuo pavadžio popkultūra, pumpuoja per televizijos programas, nuodija jaunimo mąstyseną ir ne stiprina, o ardo dar nespėju siųstiprėti visuomenės pilietinę savimonę. Sujaukta jaunimo pilietinė savimonė sudaro palankią dirvą manipuliuoti rinkėjų valią. Tai užmaskuotas strateginis tarinės komercinių programų užsakytojų tikslas.

Išgyvenom dvejus skandalings rinkimus, vos nepasibaigusius teisinės valstybės pamatu išardymu.

TV programos neturėtų vaikytis tik pelno ir griauti pilietinę dorinę vertibių sistemą, netiesiogiai pasitarnaudamos Lietuvos nepriklausomybės neigėjams. Švietimo ir mokslo, Krašto apsaugos, Vidaus reikalų, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Savivaldybių asociacija turėtų veikti koordinuotais pastangomis. Bendruomenės yra bene rimčiausia pilietinės visuomenės atrama ir demokratijos pagrindas. Padėtis taisytina negaištant. Tai ne vajus. Reikia parengti ilgalaike programą.

**Vitalijus
GRUZINSKAS-
BERŽAS**

Gimė 1922 m. vasario mėn. Labelių kaime, Balninkų parapijoje, Valerijos Malaskevičiūtės ir Mykolo Gruzinsko šeimoje. 1923 m. šeima persikelė gyventi į Valerijos tėviškę – Krosnos parapijos Giraitės k., šalia Giliūčių ežero. Ten buvo 8 ha žemės, kluonelis ir senovinė trobelė.

Vitalijus buvo vyriausias iš aštuonių vaikų. "Buvo idealistas, išėjės Nepraklausomos Lietuvos gyvenimo mokyklą. Giedojo Simno bažnyčios chore, todėl daugelis jį atpažino gulintį ant Simno aikštės grindinio. Apsisprendimą eiti prieš srovę diktavo gyvenimo pažinimo ir vertinimo aplinkybės. Pirmosios sovietų okupacijos metu Sangrudos apylinkėje dirbdamas statant karinius įtvirtinimus kartu su darbo bataliono kariais matė, kokie pažeminti ir suluošinti sovietų kareivėliai, ir nenorėjo, kad tokio likimo sulauktų ir "išvaduotieji" – jis, jo draugai ir broliai," – pasakojo partizano brolis Valentinas.

Vitalijus apsisprendė 1945 m. kovo mėn., kai buvo pašauktas į karinį komisariatą, – jis patraukė į Žuvinto palias. Iš pradžių buvo vienas, be būrio, be draugo paramos, be poilsio, be maisto ir šilumos. Tas laikotarpis buvo pats sunkiausias. Vėliau paliose susiformavo būrys (gal būrys jau buvo, tik Vitalijus nebuvujo suradęs?). Vieną balandžio rytą Beržas su būrio draugu vykdymas žvalgybinę partizanų užduotį buvo sužeistas į koją. Šaltuje tirpstančio sniego ir ledo "vorioje" sužeistas jaunuolis, užsimaskavęs egliskėmis, išsigelbėjo. Sulaukęs nakties, sužeistasis šiaip taip pasiekė tėviškę. Slapstėsi ir gydėsi. Gegužės pradžioje išitraukė į Kalniškės partizanų būrių.

Tėsiame Gabrielės ALKSНИYTĖS-KARALIENĖS pasakojimą apie Kalniškės mūšio partizanus.
Pradžia Nr. 18

Antanas PEČKYS

1926 m. gimė ir užaugo Atesnykelių k., Simno r. Tėvai turėjo 6–7 ha žemės. Tėvas Antanas Pečkys, našlys, buvo vedės antrą žmoną. Elžbietos ir Antano Pečkių šeimoje užaugo keturi vaikai: Kazys, Vincas, Antanas ir duktė Verusė. Kazys buvo išmokęs batusiuvo amato, gyveno ir dirbo namie. Jaunas mirė. Vincas dirbo policijoje, gyveno Simne, turėjo šeimą, dvi dukteris – Nataliją ir Danutę. 1944 m. prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, Vincas buvo areštuotas, kankintas ir išvežtas. Jo likimas nežinomas.

Antanas su seserimi Veruse gyveno pas motiną, dirbo visus ūkio darbus. Prasidėjus

masinei priverstinei vyru mobilizacijai, Antanas su sesers vyru Buzu įsirengė namie slėptuvę. 1945 m. žiemą išitraukė į ginkluotąjį partizanų pasipriešinimą.

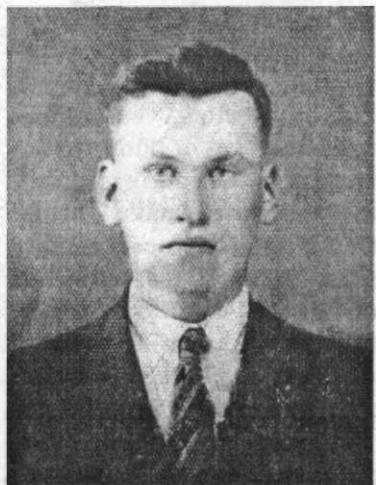
Tą lemingą gegužės 16-ąją su ginklu rankose kartu su kovos draugais stojo į mūši gal prieš dešimt kartų didesnį priešą. Antanas Pečkys – 21-erių metų jaunuolis – krito nelygijoje kovoje.

Žuvusio partizano svainis Vytautas Buzas, Kalniškės kovojojas, pakliuvo į baudėjų nagus tų pačių 1945-ųjų metų rugsėjį. Jis nuteisė karo tribunolas. Kalėjo Vorkutos lajeriuose. Jo žmona Veronika viena užaugino dvi dukteris.

Pirmas iš dešinės Antanas Pečkys, žuvęs Kalniškės mūšyje

Jonas KUBILIUS

Gimė 1919 m. Pėdiškių kaime (5 km nuo Krosnos miestelio, šalia Vartų kaimo). Šeimoje augo septyni vaikai: keturi sūnūs ir trys dukterys. 1943 m. vedė, gimė dukrelė Aldona Alvyda.

Jonas vertėsi staliaus amatu, dirbo visus ūkio darbus.

Nerimą į Kubilių šeimą atneše antroji sovietų okupacija. Į partizanus išėjo 1944–1945 m. žiemą. Kurį laiką naktimis grįždavo namo.

Prieš lemiamą mūšį iš vakarų buvo parėjęs ir sakė: "Žinom, puls Kalniškę, esame išduoti." Manė atsilaikysią. Tą vakarą jis nesiskyrė su mažaja Alvyda – nešiojo, glaudė prie savęs

pusantrų metų dukrelę, lyg nujausdamas – paskutinį kartą... Naktį išėjo...

Pasakoja partizano žmona Aldona Kubiliénė: "Atėjo tas baisus gegužės 16-osios rytas. Sovietai éjo ir važiavo per laukus kaip amaras. O vakarop užviré katilas. Net laukuose zvimbé kulkos. Dukrelę įsukau į patalus, kad kulkos nepraeitų. Supratom – bus blogai. Kitą dieną su keiliomis moterimis nuéjome į mišką, kur vyko tas pragaras. Mačiau, kaip tempé žuvusių vyru kūnus – vienus už galvą, kitus už kojų – į mašinas, vežimus krové ir vežé. Simne, turgaus aikštėje, suguldė visus ant akmenų grindinio. Ten išgulėjo kelias dienas. Man saviškiai neleido eiti pažiūrėti žuvusių, kad neareštuotų. Buvo labai baisu. Dukrytė, pamačiusi kokį nors vyra, dar ilgai šaukdavo: "Tėtė pareina, tėtė". Ir bégdavo pasitikti, ištisęsi rankeles."

1945-ųjų vasarą našlė su dukrele namie nenakvodavo. Priglausdavo geri žmonės. Vėliau apsigyveno Skovagalių kaime, Vlado Žalionio namelyje. Paskutiniu metu gyvena Simne.

Jonas AŽUKAS

né prisimena: "Tada, vėlyvą 1944-ųjų rudeni ir 1945-ųjų žiemą mūsų stuboj ir kluone nuolat nakvodavo 15–20 vyru. Mama jiems ruošdavo maistą, o aš su seserimi Broniuje stebédavome aplinką. Įžiemojus vyru paieškos po kaimus stiprėjo. Žiūrėk, jau eina laukais kareiviai ar stribai su šunimis, atkišę į priekį ginklų vamzdžius."

Aštuoniolikmetis Ažukų Jonas 1945 m. pavasariop vis rečiau pareidavo į namus. Tą gegužės 16-ąją – kruvinają dieną – artimieji nujautė nelaimė. Greitai pasiekė žinia, kad sūnaus jau nėra gyvo. Gulėjo jis Simne, ant aikštės grindinio – apnuogintas, viela ant kojos užrišta – ja temptas kūnas. Po Jono žūties Ažukų namus apiplėše stribai. Išnešė vius javy likučius, maistą, ne muilą. Seimai teko slapstyti – stengėsi išvengti tremties.

Užaugo Ažukų vaikaičiai, auga provaikaičiai, tik netekties skausmas vis neužgėsta.

Sesuo Petronė Misevičienė

Antanas BUBNYS-Bokštė

Ginkluotajame pogrindyje išbuvo ne ilgiau kaip tris mėnesius. Namie ir miške su sesers vyru buvo įsirengę slėptuvės. Sesuo Onutė buvo svarbiausia jų ryšininkė.

Šūviai Kalniškės miške, sovietų kareiviai tą gegužės 16-ąją Bubniams sukélė nerimą: mirtinas pavojujus grėsė trims šeimos nariams. Tėvas išsirengė į mišką ieškoti vaikų – jo širdis nujautė nelaimę, bet kaimynas jį sulaike: "Gyvas negriši".

Bubnių giminaitė iš Birščių kaimo Julija Vitkauskienė pasakoja mačiusi, kaip žudikai partizanų kūnus metė ant Simno aikštės akmenų grindinio... Bubnių sielvartas buvo neapsakomas. Atesnykeliuose iki šiol prisimenama, kaip pamiske slinkdavo vos paeinant bejėgė Bubnių motina, šaukdama savo vaikus: "Antanėli, sūneli, atsiliepk, kur tu? Ateik, ateik, Onute..."

Stasys PAVOLAS

Gimtinė – Miroslavo bažnytkaimis Alytaus rajone. Vieniša motina užaugino tris sūnus. Stanislovas nuo paauglystės dirbo pas ūkininkus, baigė pradinę mokyklą. Susituokęs su Veronika Anuškevičiūte atsikėlė į Atesnykelių kaimą. Jau na Pavolų šeima gyveno žmonos motinos Skoliastinos Anuškevičienės sodyboje. Stasys įsisūnijo Veronikos sūnų Algimantą, o 1943 m. Pavolams gimė duktė Irutė.

2005 m. gegužės 19 d.

TREMINYS

Nr. 20 (653)

7

Pirmųjų Joniškio partizanų žūties 60-metis

1945 m. balandį Joniškio r. Gasčiūnų k. jauni vyrai buvo pašaukti į sovietų kariuomenę. Vaikinai tvirtai nusprendė okupantui netarnauti. Tuo metu buvo formuojamas partizanų būrys. Jaunuolai ryžtingai pasirinko pasipriešinimo kelią. Naktį iš balandžio 17 i 18-ąją vyrai susirinko į Mečislovo Vainausko sodybą aptarti organizacinių klausimų.

Aktyvėjant pasipriešinimui, telkési ir stribų būriai, o su jais ir žvalgai išdavikai. Be abejo, buvo sekami ir gasčiūniškiai.

Išaušo balandžio 18-osios rytas. Nuo Joniškio atskubėjo du sunkvežimiai kareiviu ir émė supti Vainauskų kluoną, kuriame slépési ką tik ijkurtas partizanų būrys ir jo vadu išrinktas sodybos šeimininkas Mečislovas Vainauskas. Kluoną apšaudė iš šautuvų ir kulkosvaidžių. Kai partizanai pasipriešino šūviais, užpuolikai griebési padegamų kulkų. Kluonas užsiliepsnojo. Partizanai bandė bėgti iš degančio pastato, bet juos pasitiko prieš kulkos.

Kai kluonas sudegė, šūviai nutilo... Tikslus žuvusiųjų skaičius nežinomas (sakoma, kad per 20), nes kai kurie kūnai visiškai sudegė. Buvo surinkta 18 žuvusiųjų – tai pirmosios Joniškio rajono ginkluotojo pasipriešinimo okupantui aukos. Žuvusiųjų kūnai buvo nuvežti į Joniškį ir numesti ant miestelio grindinio, priešais bažnyčią. Po kelių dienų buvo išvežti į Vignonių miškelį ir užkasti vadinamose gyvulų kapinėse.

Susirinkusieji prie žuvusių partizanų paminklinio akmens ir kapo

1989 m. spalio 21 d. Sajūdžio ir žuvusiųjų giminių pastangomis gasčiūniškių palaikai buvo atkasti ir lapričio 1 d. palaidoti Gasčiūnų kapinėse.

Balandžio 17 d. gasčiūniškiai ir joniškiečiai paminėjo pirmųjų savo krašto partizanų žūties 60-ąsias metines. Ant žuvusiųjų partizanų kapo ir prie atminimo akmens padėta gėlių. Žuvusiųjų atminimui šv. Mišias Gasčiūnų bažnyčioje aukojo mons.

Juozapas Dobilaitis. Kalbėdamas prie žuvusiųjų kapo monsinjoras pabrėžė ne tik žūties dramatizmą, bet ir gilią prasmę, nes pasipriešinimo okupantui kovoje pralietas kraujas tapo kertiniu nepriklausomos Lietuvos akmeniu. Renginyje dalyvavo Joniškio r. vicemeras Alfonsas Lidžius, LPKTS Joniškio filialo pirminkinas Julius Lukys, šauliai, vadovaujami Petro Buožiaus ir Karolio Bačiono.

V.MAČIULYTĖ

Užjaučiame

Mirtis, pasiimdama pačius brangiausius žmones, mums palieka tik atminimą ir liūdesį...

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Kauno skyriaus nuoširdžiai užjaučia pirmininką Vladą POVILONI dėl sesers mirties.

Informacijos patikslinimas

Stasio Gvildžio knygoje "Kruvini likimai" 2 t., Kaukas, 2004, 315 puslapyje pateiktą informaciją apie Justiną Garšvą-Maratoną skaityti taip: "Justinas Garšva-Maratonas, Naro rinktinės KLT narys, nuo 1947 m. sausio 12 d. ir Sakalų būrio vadas, nuteisiant Sakalų būrio partizaną Turką mirti už išakymo neįvykdymą ir slaptą žinių perdavimą priešui, nedalyvavo".

Stasys GVIDYS

Norilsko vyčių suvažiavimas

Gegužės 28 d. Vilniaus įgulos karininkų ramovėje (Pamėnkalnio g. 13) įvyks tradicinis "Norilsko vyčių" suvažiavimas.

10 val. šv. Mišios Šv. Apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje. 11.30 val. dalyvių registracija. 12 val. suvažiavimo pradžia. Po to – meninė programa ir vakaronė.

Gegužės 29 d. (sekmadienį) kviečiame į susitikimą Perlojoje, Varėnos r., Krasnojarsko kr. Balachtašo, Bazės ir kitus Matūro apyl. buvusius tremtinius.

Renkamės 11.30 val. prie Perlojos bažnyčios. 13 val. šv. Mišios. Vėliau pobūvių salėje pabendrausime, pasivaišinsime tuo, ką atsinešime.

Pasiteirauti Juozo Ciūnio tel. (8-610) 42857.

Buvusių vorkutiečių dėmesiui!

Buvusių vorkutiečių susitikimą numatoma surengti liepą arba rugpjūtį, Kaune arba Panevėžyje. Pageidavimus prašome pateikti Antanui ŠIMĒNUI adresu: K. Palataroko g. 6-2, Panevėžys. Tel. (8-699) 64118, (8-45) 588185. Arba LPKTS Panevėžio skyriui, Sodų g. 3, Panevėžys. Tel. (8-45) 666916.

SL 289

Redaktorė - Audronė Kaminskienė
Red. padėjėja - Aušra Šuopytė

Musų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. 323204, faksas 323214, el.paštas: treminys@takas.lt

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Stefanija Vaičiulytė-Krasauskiene 1920–2005

Gimė Lukštų k., Obelių valsč., Rokiškio r., ūkininkų šeimoje. Skaudžiai išgyveno tėvų ištremimą ir brolio partizano persekiojimą. Vėliau šeima su mažametėmis dukterimis Zita ir Nijole buvo ištremta į Irkutsko sr. Zimos rajoną. Grįžo neturėdami teisės gyventi Lietuvoje. Apsigynė Daugpilio r., Latvijoje. Paskutinius trejus metus gyveno Mielėnų k., Biržų r.

Palaidota Obelių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame Zitos ir Nijolės šeimas bei artimuosius.

LPKTS Klaipėdos skyrius

Jonas Krasauskas 1916–2004

Gimė Gumbiškių k., Obelių valsč., Rokiškio r., ūkininkų šeimoje. Mirus tėvui, ūkininkavo kartu su motina. 1949 m. šeima ištremta į Zimos r., Irkutsko sr. Dirbo miško darbus. Grįžę buvo priversti apsigyventi Latvijoje, vėliau persikelė į Mielėnų k., Biržų r.

Palaidotas Obelių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris Zitą ir Nijolę su šeimomis bei artimuosius.

LPKTS Klaipėdos skyrius

Danielius Dužinskas 1920–2005

Gimė Telšių aps. Šémų k. Mokėsi Kegu pradinėje mokykloje, dirbo tėvų ūkelyje. 1941 m. vokiečių paimitas už frontės darbams. Besibaigiant karui, Slovakijoje buvo sužeistas ir pateko į karų ligoninę. Vėliau buvo ištremtas į Magadaną. 1948 m. vedė politinę kalinę Danutę Cebelytę. Tremtyje jiems gimė duktė Marytė. 1951 m. grįžo į Lietuvą, sulaikė sūnaus Jono. Baigė Tauragės politechnikumą. Dirbo Tauragės keramikos gamykloje meistru. Laisvalaikiu drožinėjo iš medžio – buvo tautodailininkas.

Palaidotas Tauragės Papušynės kapinėse.

Užjaučiame dukterį ir sūnų su šeimomis.

LPKTS Tauragės skyrius

Zita Balkevičienė 1954–2005

Gimė tremtyje. Jos tėveliai buvo ištremti 1948 m. į Krasnojarsko kr. Partizansko r. Minos gyvenvietę. Į Lietuvą šeima grįžo 1959 m. Apsigynė Radviliškyje. Zita baigė pedagoginį institutą, dirbo mokytoja. Anksti palaidojo vyra.

Palaidota Radviliškio kapinėse.

Užjaučiame gimines ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio skyrius

Ona Aldona Budrevičiūtė-Zebrauskienė-Danilevičienė 1938–2005

Gimė Jiezno mstl., Alytaus aps., verslininko šeimoje. 1941 m. su tėvais ir broliuku buvo ištremta į Krasnojarsko kr. Novosiolovsko r. Krivošeino kaimą. Tėvas buvo atskirtas nuo šeimos. Į Lietuvą šeima su grįžo 1947 m. Aldona mokėsi Kauno medicinos mokykloje. Atkūrus nepriklausomybę grįžo į Jieznam. Dirbo Jiezno poliklinikoje. Užaugino sūnų ir dukterį. Buvo LPKTS narė.

Palaidota Jiezno kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikų šeimas.

LPKTS Prienų skyrius

TREMINYS

Lit. redaktorė - Jolita Navickienė
Korektorė - Dalia Maciukevičienė
Tech. redaktorė - Vesta Milerienė

Kaina
1,20 Lt